

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПРАВ ЛЮДИНИ

УДК 341.24; 341.231.14
DOI <https://doi.org/10.32782/ILA.2024.32.02>

ЗАМУЛА А. Ю.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародного
та європейського права
Національного авіаційного університету

ЕВОЛЮЦІЯ ІДЕЇ ТА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЖІНОК

Анотація. У статті аналізується історичний розвиток концепції прав жінок та її вплив на формування міжнародних стандартів у цій сфері. Розглянуто основні етапи боротьби за рівність статей, починаючи з раних суспільних рухів і закінчуючи сучасними правовими нормами та міжнародними угодами. Авторкою детально досліджуються основні міжнародно-правові документи, такі як Декларація прав людини, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та інші важливі міжнародні угоди, що вплинули на становлення прав жінок на глобальному рівні. Особливу увагу приділено сучасним викликам та перспективам подальшого розвитку прав жінок, включаючи питання гендерної рівності, заборони насильства щодо жінок і економічної справедливості. Стаття має на меті надати всебічне розуміння еволюції прав жінок та підкреслити важливість міжнародної співпраці у забезпеченні їхніх прав і свобод, адже особливе місце в комплексі прав людини посідають права такої вразливої категорії населення, як жінки. Будучи невід'ємною частиною прав людини, вони, проте, не достатньою мірою реалізуються в жодній державі. Актуальність звернення до вивчення цієї проблематики зумовлена такими чинниками: зміною пріоритетів міжнародного співтовариства у співпраці щодо реалізації прав людини, зокрема, готовністю держав цілком і повністю здійснювати закріплені в міжнародних договорах права жінок; визначенням як одного з основних напрямів діяльності всієї системи ООН питання рівного становища чоловіків і жінок; необхідністю уніфікації міжнародних інструментів і механізмів реалізації та захисту прав жінок; вивченням, узагальненням і впровадженням досвіду зарубіжних держав щодо реалізації принципу рівноправності чоловіків і жінок. Огляд міжнародних стандартів прав жінок є ключовим для розуміння того, як світова спільнота працює над подоланням дискримінації і забезпеченням рівних прав для жінок. Цей контекст дозволяє оцінити прогрес, виявити існуючі проблеми та спрогнозувати можливі напрямки подальшого розвитку в цій сфері.

Ключові слова: міжнародні стандарти, права жінок, еволюція становлення, гендерна рівність, міжнародна співпраця.

Постановка проблеми. Попри значні успіхи у формуванні і впровадженні міжнародних стандартів прав жінок, існують певні розбіжності у їх реалізації на національному рівні, що впливають на досягнення реальної рівності. Ключовими аспектами проблеми є: 1. Еволюція концепції прав жінок, де підкреслюється актуальність тези, що ідея прав жінок пройшла довгий шлях розвитку, починаючи з перших феміністичних рухів і до сучасних міжнародних ініціатив. Важливо виявити, як соціальні, політичні і економічні зміни вплинули на формування сучасного розуміння прав жінок. 2. Формування міжнародних стандартів, яке почалося з таких важливих документів, як Декларація прав людини (1948) і Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) (1979). Ці документи встановлюють базові принципи і зобов'язання для держав, але їх впровадження і виконання часто ускладнюється різними факторами. Потрібно розуміти, як ці стандарти були розроблені, і як вони адаптуються до нових викликів. 3. Впровадження і моніторинг. Необхідно осмислити, яким чином міжнародні організації, зокрема, такі як ООН, забезпечують виконання стандартів у сфері прав жінок; які механізми моніторингу та звітності використовують для оцінки прогресу; які проблеми виникають у процесі впровадження стандартів на національному рівні. 4. Розбіжності між зобов'язаннями і реальністю. Попри формальні зобов'язання на міжнародному рівні, реальна ситуація прав жінок в окремих країнах часто відстає від стандартів. Соціально-культурні та економічні фактори, включаючи традиційні норми і дискримінаційні практики, перешкоджають реалізації прав жінок. 5. Сучасні виклики. У сучасному світі існують нові виклики, такі як «онлайн-насильство», економічна нерівність та політична репрезентація. Дослідження потребують міжнародні стандарти, які можуть адаптуватися до нових реалій для більш ефективного забезпечення прав жінок. Ця проблема є багатогранною і вимагає комплексного підходу для аналізу як питання еволюції ідеї забезпечення прав жінок, так і міжнародних зусиль для їх захисту та визначення ефективних стратегій для подолання існуючих перешкод на шляху до гендерної рівності.

Стан дослідження. У дослідженні різних аспектів цієї теми було використано і враховано праці таких вчених, як: М. О. Баймуратов, М. В. Буроменський, О. Р. Дашковська, Л. Г. Заблоцька, К. Б. Левченко, В. В. Мицик, А. Л. Федорова, К. І. Чижмарь та інші. Однак, незважаючи на численні дослідження в цій галузі, багато питань залишаються невирішеними і потребують подальшого вивчення та вирішення.

Метою статті є комплексний аналіз історичного розвитку концепції прав жінок та міжнародних стандартів, що їх забезпечують.

Виклад основного матеріалу. Давньогрецький філософ Платон був одним із перших, хто висловився за необхідність гендерної рівності в суспільстві. У своїй праці «Держава» Платон висунув ідею рівності між чоловіками та жінками: «Істоти чоловічої та жіночої статі мають однакові природні

властивості, і за самою своєю природою як чоловіки, так і жінки можуть брати участь у всіх справах» [1, с. 251]. Але ця ідея є більш авторитарною, ніж демократичною, оскільки Платон визнає рівність лише двох найкращих – правителя та вартового. Він також виступав за спільність жінок, дітей і побуту, регулювання шлюбних відносин, «державне» виховання дітей.

На відміну від Платона, Аристотель був мислителем, який встановив «біологічну парадигму» для інтерпретації жінок. Він розглядав чоловіків як активні форми, а жінок – як пасивні субстанції, тіла [2, с. 383]. Аристотель вважав, що жінки є нижчими істотами порівняно з чоловіками, а тому, на його думку, сімейні стосунки мають ґрунтуватися на домінуванні чоловіка над жінкою, але він наголошував, що жінки не є рабнями чоловіків. Оскільки жінки в принципі здатні приймати соціально-політичні рішення, то вони вищі за рабів [2, с. 377, 398, 400]. Аристотель захищав сувору моногамію, стверджуючи, що чим міцніша сім'я, тим міцніша держава.

Епоха Відродження дещо змінила культуру і суспільну свідомість Європи. Ренесансний гуманізм ставився до чоловіків і жінок однаково, що стало об'єктивною передумовою для виникнення ідеї жіночої рівноправності. Видатні гуманісти того часу з великою повагою ставилися до жінки, її думок та духовного світу. Це підтверджується тим, що багато творів Данте, Петрарки і Боккаччо були присвячені жінкам, участі жінок в обговоренні наукових і літературних тем, а також їх залученням до гуманістичного руху, зокрема до боротьби за жіночу освіту (Сфорца).

Ш. Монтеск'є ще більше підірвав феодальні погляди на роль жінки в суспільстві у своїй знаменитій праці «Дух законів». Він стверджував, що управління суспільством є природною властивістю жінок. Крім того, він стверджував, що жінки однаково успішно керують країнами з поміркованим режимом і авторитарними державами [3].

Жан-Жак Руссо зробив важливий крок у подальшому розвитку суспільно-політичних поглядів на жінку. Він вважав, що всі люди народжуються вільними і що відмовитися від свободи означає «..... зректися людської гідності, людських прав і навіть людських обов'язків» [4]. Утверджуючи права кожної людини, її свободу і рівність перед законом, Руссо проголосив принцип рівноправності чоловіка і жінки: «У всьому, що не стосується статі, жінка рівна з чоловіком» [4].

Ідеологи буржуазної революції проголосили настання нової ери – ери прав людини – і відкинули тотальну, нібито божественну і священну всемогутність монархів над підданими, чоловіків над жінками. Натомість вони проголосили свободу і рівність усіх перед законом. По суті, такий підхід передбачає перегляд всієї сукупності владних відносин. Вони мають бути трансформовані від відносин панування і підкорення до відносин рівності.

Французький філософ і просвітитель Ж. Е. Кондорсе в праці «Про допуск жінок до громадянських прав» виступав за надання жінкам права голосу і свободи обирати будь-яку посаду. Він писав: «Ми повинні вважати, що одним з найважливіших результатів прогресу людської думки для

загального щастя є повне усунення забобонів, які спричиняють нерівність прав між статями, нерівність, яка є шкідливою навіть для тієї сторони, на користь якої вона встановлена» [5].

Боротьба за права жінок набула цілеспрямованих форм лише у XVIII ст., коли французькі революціонери вперше в історії людства висунули вимоги рівноправ'я жінок у вигляді «Декларації прав жінки і громадянки» (1789). Олімпія де Гуж – поборниця прав жінок, драматург, автор Декларації закликала всіх жінок пробудитися, з'єднатися і протистояти «безглузду і тиранії... грубій фізичній силі силу розуму і справедливості». Під час якобінського терору її було страчено. Саме їй належить вислів: «...усі громадянки і всі громадяни, відповідно до своїх здібностей, мають бути допущені до всіх громадських місць, відзнак, посад; тільки відмінність між їх чеснотами і талантами повинна служити критерієм при їх виборі. Жінка має право вийти на ешафот, зійти на трибуну: їй слід було б мати обидва ці права» [6].

Однак більш організованого характеру рух набув лише у 40-х роках XIX ст. Шарль Фур'є зробив важливий внесок у розвиток жіночого питання у XIX столітті, першим висунувши ідею про те, що «ступінь емансипації жінок є природною мірою загального визволення» [7]. Жінка має стати цілком рівноправним членом суспільства, в якому не буде «виключення жінок із галузі медицини і освіти, зведення їх діяльності до шиття і горщика» [7].

Саме в цей період почали з'являтися перші національні та міжнародні жіночі організації, переважно феміністичні, які виступали за рівні права чоловіків і жінок. Феміністичні організації не спиралися на широкий жіночий рух, а їхня боротьба за рівність між чоловіками та жінками виражалася переважно у формі петицій до уряду. Наприклад, О. Коллонтай, описуючи тогочасні феміністичні організації, зазначала, що їхнім звичним гаслом було «Єдність усіх жінок у боротьбі за чисто жіночі права» [8, с. 3].

У 1888 році була створена перша постійна міжнародна жіноча організація – Міжнародна рада жінок, на основі об'єднання національних жіночих феміністських організацій [9].

Слід зазначити, що в історичній ретроспективі саме боротьба жінок за свої права призвела до появи феміністичної філософії в сучасному розумінні. Термін «фемінізм» (фр. *feminisme*, від лат. *femina* – жінка) вперше з'явився в англійській мові у 1880-х роках для позначення тих, хто виступав за рівні юридичні та політичні права для чоловіків і жінок.

Фемінізм виник як модне літературне захоплення, а згодом став катализатором усвідомлення жінками свого нерівного правового статусу спочатку у трудових відносинах, потім у державно-політичних відносинах, а також у суспільстві та сім'ї. Водночас розвиток феміністичної думки був не лише непослідовним, але й часто супроводжувався глибокими теоретичними розбіжностями, пов'язаними зі змішаним корінням фемінізму – ліберальною та соціалістичною традиціями «чоловічої» політичної теорії [10, с. 88]. Таким чином, замість того, щоб трактувати фемінізм як єдину

теорію, сучасні автори інтерпретують його як різноманітні феміністичні позиції. Найвідомішими феміністичними позиціями є лібералізм, марксизм і радикалізм. Згідно з лібералізмом, оскільки жінки – такі ж раціональні істоти, як і чоловіки, вони повинні користуватися тими ж юридичними і політичними правами.

При історичному вивченні фемінізму дослідники виділяють три основні хвилі: боротьба за політичні права – XIX – початок XX століття; боротьба за права та рівні можливості – 1920–1960-ті роки XX століття; модерний фемінізм – початок 1970-х років, боротьба проти насильства та завуальованих форм дискримінації. Феміністки виступають проти обмеження прав, заперечення рівності, патріархальних відносин, ідеології жіночої долі, подвійних моральних стандартів поведінки чоловіків і жінок, насильства над жінками [11].

Міжнародний симпозіум у 1999 році, присвячений теорії та методам, що використовуються в міжнародному праві, серед семи напрямів (методів), зокрема, визначив «феміністичну юриспруденцію», основною метою якої мав бути аналіз впливу міжнародних норм на становище жінки в державі, і яка проявляється у вигляді системи ґендерного домінування, спрямованої на радикальне викорінення дискримінації жінок [12, с. 45].

Слід зазначити, що юристи, соціологи, політики та політологи неодноразово піднімали ці феміністичні або ґендерні питання в наукових працях і в засобах масової інформації.

Міжнародно-правове регулювання питань, пов'язаних зі статусом жінки в суспільстві, було здійснено на Гаазькій міжнародній конференції 1902 року, яка розглянула колізії в законодавстві різних країн та ухвалила рішення про підписання конвенцій з приводу шлюбу, розлучення та опікунства.

У 1904 та 1910 роках було підписано Конвенцію про боротьбу з торгівлею жінками та дітьми. У цей же період міжнародна спільнота зробила перші спроби врегулювати право жінок на працю. 1890 року в Берліні відбулася перша Міжнародна конференція з охорони праці. Конференція була ініційована німецьким імператором Вільгельмом II, який діяв під тиском масового страйкового руху, під час якого поряд з іншими вимогами робітники наполягали на міжнародно-правовій регламентації праці. Серед інших питань на конференції обговорювалася регламентація праці жінок. Однак винесення цих питань до розгляду не призвело до практичних результатів.

На Бернській конференції, в якій взяли участь 13 країн, була прийнята Конвенція про заборону нічної праці жінок на всіх промислових підприємствах, де працює понад 10 осіб. Хоча Конвенція була ратифікована деякими країнами-учасницями, на практиці вона так і не була реалізована. На Другій Бернській конференції 1913 року були розроблені проекти конвенцій про обмеження робочого часу для жінок і дітей та про заборону нічної праці підлітків. Однак ці проекти не були прийняті [12, с. 44–48].

Після Першої світової війни в деяких країнах жінкам були надані політичні права. У 1918 році таких країн налічувалося 13 [13, с. 71].

У свою чергу, Статут Ліги Націй містив положення про справедливі умови праці для всіх незалежно від статі і про заборону торгівлі жінками. Так, ст. 23 (пункт «а») Статуту Ліги Націй зобов'язувала її членів «докладати зусиль до забезпечення і збереження справедливих і гуманних умов праці для чоловіка, жінки та дитини на своїх власних територіях, а також і в усіх країнах, на які поширюються їх торговельні та промислові відносини, і до створення і утримання з цією метою необхідних міжнародних організацій» [13, с. 71].

Однак принцип рівноправ'я жінок та чоловіків не було проголошено ані в Статуті Ліги Націй, ані в Статуті Міжнародної Організації Праці, що була складовою частиною системи Ліги Націй, хоча в Статуті МОП одним із завдань було проголошено захист праці дітей, підлітків та жінок.

У 1933 р. в Женеві була укладена Міжнародна Конвенція про боротьбу із торгівлею повнолітніми жінками зі змінами, внесеними в неї Протоколом, прийнятим Генеральною Асамблеєю ООН 20 жовтня 1947 року. Конвенція зобов'язує сторони надавати взаємну правову допомогу, в тому числі інформацію про професійних торговців жінками та дітьми. Конвенція передбачає боротьбу з торгівлею повнолітніми жінками.

Питання про правове становище жінок (політичні і цивільно-правові аспекти) вперше були розглянуті Лігою Націй на 16-й сесії Зборів у 1935 році. Збори Ліги Націй звернулися до держав-членів з проханням розглянути це питання і висловити свої думки. До роботи були залучені також міжнародні жіночі організації, яким було запропоновано висловити свої міркування з питання політичних і громадянських прав жінок. На основі відповідей, отриманих від урядів і міжнародних організацій, був складений звіт, що містив інформацію про право жінок балотуватися і бути обраними до вищих і місцевих органів влади, право обирати місце проживання, право на опіку над дітьми і т.д. У 1937 році Ліга Націй вирішила опублікувати докладне дослідження про становище жінок в різних країнах, приділивши особливу увагу чинному національному законодавству та його застосуванню на практиці. Для цього було створено Комітет експертів, але його роботу перервала війна [14, с. 153].

У першій половині ХХ століття Міжнародна організація праці (МОП) ухвалила три конвенції про охорону праці жінок: Конвенція № 3 про працю жінок до і після пологів, що зачіпала питання про відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами, Конвенція № 4 про працю жінок у нічний час, що була переглянута у 1934 році, і Конвенція № 45 про застосування праці жінок на підземних шахтах будь-якого виду. Ці конвенції були ратифіковані лише кількома державами-членами і рідко застосовувалися на практиці. Водночас Міжнародна організація праці не розглядала питання рівної винагороди чоловіків і жінок за працю рівної цінності, а дискримінація жінок була особливо помітна у сфері трудових відносин.

Як бачимо, ані Статут Ліги Націй, ані Статут МОП не містили принципу рівноправ'я чоловіків та жінок, що вперше знайшов своє

відображення у Статуті ООН. У преамбулі Статуту Організації Об'єднаних Націй говориться: «Ми, народи Об'єднаних Націй, сповнені рішучості ... знов ствердити віру в основні права людини, в гідність та цінність людської особистості, в рівноправ'я чоловіків та жінок ... вирішили об'єднати наші зусилля для досягнення цих цілей» [15, с. 7].

У статті 1 Статуту ООН завдання досягнення міжнародного співробітництва «у заохоченні та розвитку поваги до прав людини та основних свобод для всіх, без розрізнення за расою, статтю, мовою, релігією» стають в один ряд з основним завданням ООН щодо підтримки «міжнародного миру та безпеки». Принцип рівноправності чоловіків та жінок розвивається потім у низці статей Статуту. Так, у статті 8 Статуту ООН зафіксовано, що «Організація Об'єднаних Націй не встановлює ніяких обмежень стосовно права чоловіків та жінок брати участь у будь-якій якості і на рівних умовах в її головних та допоміжних органах» [16, с. 8]. У статті 13 Статуту ООН Генеральній Асамблеї пропонується організувати дослідження і робити рекомендації з метою сприяння «...здійсненню прав людини та основних свобод для всіх, без розрізнення за расою, статтю, мовою, релігією». Стаття 55 Статуту ООН також передбачає, що Організація Об'єднаних Націй повинна сприяти «загальній повазі і дотриманню прав людини і основних свобод для всіх, без розрізнення за расою, статтю, мовою, релігією», і що це повинно розглядатися у зв'язку зі статтею 56, за якою всі члени Організації зобов'язуються здійснювати колективні та самостійні дії у співробітництві з Організацією для досягнення цілей, вказаних у статті 55. Стаття 62 Статуту Організації Об'єднаних Націй, де йдеться про функції та повноваження Економічної та Соціальної Ради підкреслює, що «Рада має право робити рекомендації щодо заохочення поваги і дотримання прав людини та основних свобод для всіх». Нарешті, стаття 68 Статуту Організації Об'єднаних Націй передбачає, що «Економічна і Соціальна Рада засновує комісії в економічній і соціальній областях і в галузі заохочення прав людини, а також інші комісії, які можуть бути необхідні для виконання її функцій». Це питання також конкретно згадується в статті 76 Статуту ООН, де зазначено, що однією з основних цілей міжнародної системи опіки є сприяння «повазі прав людини і основних свобод для всіх, без розрізнення за расою, статтю, мовою, релігією...» [16, с. 8].

У подальшому цей принцип було включено до Загальної декларації прав людини 1948 р., Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. та практично до всіх основних конвенцій щодо прав людини. Треба зазначити, що у всіх цих документах закріплені права людини, а принцип рівності передбачає юридичні основи, аби жінки користувались цими правами в повному обсязі [17].

У 1967 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй взяла на себе провідну роль у боротьбі з дискримінацією за ознакою статі, прийнявши спеціальну Декларацію про ліквідацію дискримінації щодо жінок.

Документ визначає дискримінацію наступним чином: «Дискримінація щодо жінок, що призводить до заперечення або обмеження їх рівноправності з чоловіками, є несправедливістю у своїй основі» [18]. Таким чином, зміст дискримінації за принципом статі зводиться тут до «заперечення або обмеження» рівноправності жінок з чоловіками. Таке загальне визначення в принципі справедливе, але воно є лише загальним визначенням, і тому потребує подальшої теоретичної розробки. Відтак, поняття гендерної дискримінації має включати також формальний характер наданих жінкам прав. Тобто, окрім заперечення та обмеження рівності жінок з чоловіками (без відповідних гарантій), воно має включати також обов'язок захищати особливі права жінок. Дискримінація жінок несумісна зі Статутом Організації Об'єднаних Націй, Статутом Міжнародної організації праці, ЮНЕСКО та інших спеціалізованих установ ООН. Вона суперечить Загальній декларації прав людини 1948 року, Пактам про права людини 1966 року, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року та іншим міжнародним документам з прав людини. Тому принцип рівності жінок може бути досягнутий лише шляхом ліквідації дискримінації за ознакою статі на національному рівні. Четверта Всесвітня конференція зі становища жінок, що відбулася в Пекіні в 1995 році, прийняла детальну програму таких заходів у своєму підсумковому документі «Дії в ім'я рівності, розвитку і миру». Програма ґрунтується на гендерному підході до принципу рівних прав чоловіків і жінок, а боротьба з бідністю є головною метою міжнародного захисту прав людини [19, с. 37].

Таким чином, міжнародний захист прав жінок полягає у забезпеченні рівних з чоловіками прав у всіх сферах політичного, економічного і культурного життя, освіти, соціальних прав, громадянства і сімейних відносин шляхом імплементації міжнародно-правових норм у внутрішнє законодавство держав, визнання і захисту особливих прав жінок щодо шкідливого для їхнього здоров'я виробництва, охорони інтересів материнства і дитинства та визнання рівності всіх жінок без розрізнення раси, статі, мови і релігії.

Висновки. Права жінок – це «можливості з певною специфікою», що включають реалізацію принципів рівності та справедливості в розумінні та здійсненні цих прав. Ці можливості необхідні для існування та розвитку жінок, а також для забезпечення гендерної рівності з урахуванням спеціальних положень та захисту з боку держави, підкріплених міжнародними стандартами. Питання прав жінок було предметом політичної та правової теорії в минулому, еволюціонуючи від патріархальних уявлень про місце жінки в суспільстві до егалітарних підходів.

XXI століття ознаменувалося закріпленням та реалізацією так званих «універсальних прав», які враховували особливості жінки, і вимагали особливого гендерно-чутливого підходу (наприклад, заборона сексуального насильства). Визнано, що деякі з прав людини належать виключно жінкам (наприклад, право на материнство). Необхідною була увага до тих сфер,

де існувала дискримінація, наслідком чого стало застосування програм «позитивної дискримінації». В ХІХ–ХХ ст. найважливішим був акцент на рівності як аргументі на користь того, що всі права людини мають бути закріплені і за жінками. На початку ХХІ століття виключне значення мав наголос на особливостях жінки. Видається необхідним і доречним змістити акцент з узагальненого поняття «жінка» на поняття «гендер», визнавши, що вся структура суспільства і всі відносини між чоловіками і жінками потребують докорінного реформування.

Поняття гендерної рівності визначається як комплексне правове поняття, яке включає: рівні права, обов'язки та можливості для людей з різною гендерною ідентичністю; рівність їх статусів, створення однакових умов для реалізації всіх прав людини та розвитку їхнього потенціалу; забезпечення рівної участі в суспільному житті та політиці і доступу до певних матеріальних і нематеріальних благ, а також цінностей, що ґрунтуються на принципах справедливості, толерантності та інклюзивності. Ідеологічною і теоретичною основою гендерної теорії став фемінізм, історичний розвиток якого пройшов шлях від боротьби за політичні права жінок і фактичну юридичну та соціальну рівність між чоловіками і жінками до соціокультурного конструювання гендеру та гендерної ідентичності.

Література:

1. Платон. Держава. URL: <http://psylib.org.ua/books/plato01/26gos03.htm>.
2. Аристотель. Політика. URL: <http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm>.
3. Філософсько-правові погляди Шарля Луї Монтеск'є «Про дух законів». URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/21060/1/ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ%20ПОГЛЯДИ%20ШАРЛЯ.pdf>.
4. Руссо Ж.-Ж. Про суспільний договір або принципи політичного права. URL: <http://litopys.org.ua/rousseau/rous06.htm>.
5. Кондорсе Ж.Л. Ескіз історичної картини прогресу людського розуму. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/f8b97f50-f619-4fd4-84dc-d2fedbc7419e>.
6. Левченко К.Б. Права жінок: зміст, стан та перспективи розвитку. Харків: НУВС, 2001. 348 с.
7. Фур'є Ш. Новий господарський і соціально-економічний світ. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/5174/132/>.
8. Емансипація та кохання жінки-трудівниці. URL: https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/vplyvovi_svit/emansipatsiya-ta-kohannya-zhinki-trudivnitsi-134999.html.
9. Становлення жіночого виборчого права в США ХІХ-ХХ століття. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/01/20.pdf>.
10. Баймуратов М.О. Захист прав жінок і дітей у період кризових ситуацій та міжнародне право: монографія. Одеса: Юридична література, 2003. 310 с.
11. Robertson A. Human Rights in world. URL: <https://archive.org/details/humanrightsinwor0000robe>.
12. Боднар С.Б. Рівність та рівноправність: діалектична єдність. *Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія «Правознавство»*. Т. 3. 2012. С. 44–48.

13. Міжнародне публічне право: практикум / відп. ред. Ю.С. Шемшученко, Л.В. Губерський. Київ: Юрінком Інтер, 2001. С. 71.
14. Болотіна Н. Гендерний розвиток і соціальне право України: концептуальні засади. Рівність жінок і чоловіків в Україні: Правові аспекти: Матеріали між-нар. наук.-практ. конф. Київ, 2001. С. 151–162.
15. Опольська Н.М., Бабой А.М., Бабой В.С. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Вінниця: Твори. 2021. 408 с.
16. Концепція захисту прав людини в Статуті ООН. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9813/1/Asiryn.pdf>.
17. Посібникзосвітивобластіправлюдинизаучастімолоді. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/international-covenant-on-economic-social-and-cultural-rights>.
18. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, December 18, 1979, New York URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201249/v124>.
19. The Beijing Declaration and the Platform for Action. UN, NY, 1996. P. 37.

Zamula A. Evolution of the idea and international standards for ensuring women's rights

Summary. The article analyzes the historical development of the concept of women's rights and its impact on the formation of international standards in this area. The main stages of the struggle for gender equality, starting with early social movements and ending with modern legal norms and international agreements, are considered. The author analyzes in detail the main international legal documents, such as the Declaration of Human Rights, the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) and other important international agreements that have influenced the development of women's rights at the global level. Particular attention is paid to current challenges and prospects for further development of women's rights, including gender equality, prohibition of violence against women and economic justice. The article aims to provide a comprehensive understanding of the evolution of women's rights and emphasize the importance of international cooperation in ensuring their rights and freedoms, as the rights of such a vulnerable category of the population as women occupy a special place in the complex of human rights. While being an integral part of human rights, they are not sufficiently realized in any country. The relevance of addressing this issue is due to the following factors: changing priorities of the international community in cooperation on the realization of human rights, in particular, the readiness of states to fully implement the rights of women enshrined in international treaties; identification of the issue of equal status of men and women as one of the main activities of the UN system; the need to unify international instruments and mechanisms for the realization and protection of women's rights; study, generalization and implementation of the experience of foreign countries. A review of international standards of women's rights is key to understanding how the global community is working to overcome discrimination and ensure equal rights for women. This context allows us to assess progress, identify existing problems and predict possible directions for further development in this area.

Key words: international standards, women's rights, evolution of formation, gender equality, international cooperation.